

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

МИХАЙЛО ЗАХАРОВИЧ БЕРДУТА
(ДО 80-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ТА 50-РІЧЧЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)

БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

ХАРКІВ – 2015

УДК 016:930:929 Бердута М. З.

ББК 63.1(4Укр)я222
Б 48

Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 7 від 1 липня 2015 року)

Рецензент: С. М. Куделко – кандидат історичних наук, професор
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Науковий редактор: В. В. Калініченко – доктор історичних наук, професор
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Михайло Захарович Бердута (до 80-річчя від дня народження та 50-річчя наукової діяльності) : біобібліогр. покажч. / уклад. В. В. Федоренко, С. Б. Глибицька ; вступ. ст. С. І. Посохова ; наук. ред. проф. В. В. Калініченко; бібліогр. ред. Ю. Ю. Полякова. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. – 25 с.

Біобібліографічний покажчик містить основні факти життя і діяльності, а також наукові, науково-методичні та популярні праці доцента кафедри історії України, редактора «Методичного вісника історичного факультету», відповідального за співпрацю факультету з Малою академією наук м. Харкова, заступника декана з навчальної роботи історичного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна Михайла Захаровича Бердута.

Видання може бути корисним історикам, краєзнавцям, усім, хто цікавиться історією України.

УДК 016:930:929 Бердута М. З.
ББК 63.1(4Укр)я222

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2015
© Федоренко В. В., Глибицька С. Б., 2015
© Дончик І. М., макет обкладинки, 2015

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ТА НАУКОВИЙ ДОРОБОК ДОЦЕНТА М. З. БЕРДУТИ

Михайло Захарович Бердута народився 22 серпня 1935 р. у селі Яблучне Охтирського (нині Велико-Писарівського) району Сумської області. Батько — Захар Філімонович — з 1936 р. працював у Харкові на залізниці, мати — Василиса Іванівна — працювала у колгоспі. У 1939 р. родина Бердута мала переїхати до Харкова за місцем роботи батька, але влітку цього ж року він трагічно загинув, і сім'я повернулася до рідного села.

Після визволення від фашистів у 1943 р. території Сумської області, в тому числі і села Яблучне, в нелегкі післявоєнні роки (відсутність підручників, зошитів, олівців тощо) Михайло Бердута пішов у перший клас Яблучанської середньої школи. До навчання ставився сумлінно, любив спорт, брав участь у районних та обласних змаганнях школярів. Уже в шкільні роки у Михайла Захаровича виявилися акторські здібності, він брав активну участь в драматичному гуртку і хорі школи.

У 1948 р. голова колгоспу запросив із Харкова викладача музики (духових інструментів), і в колгоспі було організовано духовий оркестр, в якому приймав участь і Михайло Захарович. З часом його та ще двох здібних музикантів було направлено навчатися музиці в Харків. Тут він закінчив музичне училище і став професійним музикантом.

З боєм Михайло Захарович згадує тяжкі роки голоду 1946—1947 рр., коли в школу ходили пухлі, голодні діти. Щоб не померти з голоду, мати змушена була за безцінь продати хату. Не маючи свого житла, мати з сином квартирували то у родичів, то у знайомих.

3 лютого 1951 р. почався новий, харківський період життя Михайла Бердута: він став вихованцем військового оркестру. У військовій частині він прослужив строкову військову службу і деякий час надстрокову. Із вдячністю згадує Михайло Захарович ту оркестрову «сім'ю», яка багато чому навчила у життєвих питаннях молодого сільського хлопця.

Після закінчення у 1957 р. строкової служби він залишився на надстрокову службу. У 60-х рр. М. Бердута працював у Харківському театрі юного глядача.

У 1960 р. збулась мрія — він став студентом вечірнього відділення історичного факультету Харківського державного університету, який закінчив у червні 1966 р. Михайло Захарович завжди згадує добрим словом своїх вчителів — професорів

історичного факультету В. І. Кадєєва, С. М. Королівського, К. К. Шияна, В. І. Астахова, І. Я. Шермана, В. М. Довгопола. Їх лекції вирізнялися глибоким знанням свого предмета, вмінням виділити головне, захопити студентів.

На історичному факультеті він познайомився зі своєю майбутньою дружиною — Валентиною Федорівною, з якою дружньо прожив 27 років. За ці роки з'явилося дві доньки — Наталія і Олена, які за фахом також історики. Онукові Станіславу теж дісталися у спадок «історичні гени» — він аспірант кафедри історії України ХНУ ім. В. Н. Каразіна, це вже третє покоління істориків у родині Бердута. На жаль, у 1989 р. Валентина Федорівна пішла з життя. На сьогодні у Михайла Захаровича друга дружина — Світлана Іванівна. Традиції добрих, дружніх взаємин в сім'ї зберігаються.

Після закінчення університету у червні 1966 р. Михайло Захарович працював на кафедрі історіографії, допоміжних історичних дисциплін та методики історії старшим лаборантом кабінету методики викладання історії і одночасно займався науковою роботою під керівництвом проф. І. Л. Шермана. Тему дослідження було обрано таку: «Брестський мир в радянській історіографії (1918—1968 рр.)». З вересня 1971 р. почав працювати викладачем кафедри історії України, якою тоді керував відомий історик професор І. К. Рибалка. Він привчав молодих викладачів поглиблено вивчати джерела з історії України, досконало знати всі періоди історії України. Після захисту у жовтні 1972 р. кандидатської дисертації із зазначеної теми М. З. Бердута продовжував і продовжує сьогодні працювати на кафедрі історії України. За ці роки Михайло Захарович підготував низку спецкурсів, загальнофакультетський лекційний курс «Українська етнологія».

На кафедрі він виконує всі види викладацької роботи. Читає загальні та спеціальні курси з історії України, української етнології, історії рідного краю, національної і державної символіки України. Проводить плідну науково-методичну роботу. Основним об'єктом наукових інтересів стала духовна та матеріальна культура Слобожанщини. Він є автором понад 130-ти наукових, науково-популярних та методичних праць з різноманітних проблем Лівобережної і Слобідської України, співавтором підручників з історії України, історії Слобідської України, навчального посібника з історії України для абітурієнтів і школярів, навчальних посібників «Історичні постаті. Гетьмани України», «Визначні етнологи України».

Поряд із науковою та викладацькою роботою Михайло Захарович проводить значну методичну роботу. Він один із провідних

методистів Харкова. У 2002 р за його ініціативи було засновано навчально-методичну лабораторію з інноваційних методів навчання на історичному факультеті. На базі лабораторії за його редакцією з того ж року видається раз на рік «Методичний вісник історичного факультету».

Михайло Захарович бере активну участь у просвітницькій роботі, виступає у пресі, на радіо і телебаченні м. Харкова. Багато років був членом районного і обласного товариства «Знання». У 1977—1984 рр. і з 1999—2010 рр. М. З. Бердута — заступник декана з навчальної роботи, близько 20 років очолював навчально-методичну комісію історичного факультету.

Сьогодні Михайло Захарович — доцент кафедри історії України, заступник декана з навчальної роботи, відповідальний за організацію і проведення практик, впровадження кредитно-модульної системи на факультеті, член Вченої ради і методичної комісії факультету, редактор «Методичного вісника історичного факультету», член Ради ветеранів університету, відповідальний за співпрацю факультету з Малою академією наук м. Харкова.

Визнанням заслуг Михайла Захаровича стало присудження у 2002 р. почесного звання «Заслужений викладач Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна».

Хай не вщухає Ваша енергія ще довгі роки!

Декан історичного факультету
доктор історичних наук, професор
С. І. Посохов

ОСНОВНІ ВІХИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ М. З. БЕРДУТИ

- 1935 р. 22 серпня — народився у селі Яблучне Охтирського (нині Велико-Писарівського) району Сумської обл.
- 1943 р. — лютий 1951 р. — навчання в Яблучанській середній школі.
- Лютий 1951 р. — грудень 1954 р. — вихованець військового оркестру військової частини м. Харкова.
- Грудень 1954 р. — грудень 1957 р. — служба в Радянській армії.
- Грудень 1957 р. — грудень 1966 р. — надстрокова служба в Радянській армії, музикант військового оркестру.
- Червень 1959 р. — закінчив 10 клас вечірньої школи робітничої молоді № 20 у м. Харкові.
- Вересень 1960 р. — червень 1966 р. — студент вечірнього відділення історичного факультету Харківського державного університету.
- Лютий 1966 р. — вересень 1971 р. — старший лаборант кабінету методики викладання історії історичного факультету ХДУ.
- Вересень 1971 р. — жовтень 1972 р. — викладач кафедри історії України.
- Жовтень 1972 р. — захист дисертації на ступінь кандидата історичних наук.
- Жовтень 1972 р. — червень 1974 р. — старший викладач кафедри історії України.
- Червень 1974 р. — доцент кафедри історії України.
- Червень 1977 р. — вересень 1984 р. — заступник декана з навчальної роботи історичного факультету.
- Червень 1982 р. — нагороджений нагрудним знаком Міністерства освіти «Вища школа СРСР», «За відмінні успіхи в роботі».
- 3 вересня 1999 р. — заступник декана з навчальної роботи.
- Січень 2002 р. — присудження почесного звання «Заслужений викладач Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна».

ПРАЦІ М. З. БЕРДУТИ

1971

1. Брестський мир у радянській історіографії (1956—1968) // Вісн. Харк. ун-ту. — 1971. — № 62 : Історія. — Вип. 5. — С. 10—18.
2. Брестський мир у радянській історіографії (1918 — середина 1930-х років) // Питання історії народів СРСР. — 1971. — Вип. 12. — С. 35—41.

1972

3. Брестский мир в советской историографии (1918—1968 гг.) : автореф. дис. ... канд. ист. наук. — Харьков, 1972. — 28 с.
4. Брестский мир в советской историографии (1918—1968 гг.) : дис. ... канд. ист. наук. — Харьков, 1972. — 248 с.
5. Брестський мир у радянській історіографії (сер. 30-х — перша половина 50-х років) // Вісн. Харк. ун-ту. — 1972. — № 75 : Історія. — Вип. 6. — С. 22—28.
6. Капіталістичні країни і Брестський мир у радянській історіографії (середина 50-х — 60-і роки) // Питання нової та новітньої історії. — 1972. — Вип. 15. — С. 137—145.

1973

7. Выдающаяся победа ленинской политики мира // Красное знамя. — 1973. — 4 марта.
8. Захист докторських дисертацій В. О. Романцовим і Н. Ю. Кострицею // Укр. іст. журн. — 1973. — № 2. — С. 158.

Про захист докторської дисертації В. О. Романцовим написав М. З. Бердута.

1975

9. Висвітлення боротьби партії проти «лівих комуністів» і троцькістів у період Бреста в радянській історіографії 20-х — першої половини 30-х років // Вісн. Харк. ун-ту. — 1975. — № 118 : Історія. — Вип. 9. — С. 3—9.
10. Технические средства обучения : метод. указ. для студентов ист. ф-та / сост. М. З. Бердута, В. Г. Пикалов. — Харьков : Харьк. ун-т, 1975. — 97 с.

1976

11. Брестський мир у працях В. І. Леніна // Вісн. Харк. ун-ту. — 1976. — № 145 : Деякі питання історії СРСР і загальної історії. — С. 3—10.

1977

12. Відбудова! : Труд переростає в красу : [Рад. Україні — 60 років] // Харк. ун-т. — 1977. — 6 груд.
13. На господарському фронті : [Про трудовий героїзм харків'ян у 1920 р.] // Веч. Харків. — 1977. — 4 лют.
14. Рік 1917-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 5 берез. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
15. Рік 1918-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 12 берез. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
16. Рік 1919-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 16 берез. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
17. Рік 1920-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 19 берез. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
18. Рік 1921-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 23 берез. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
19. Рік 1922-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 27 берез. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
20. Рік 1923-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 3 квіт. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
21. Рік 1924-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 9 квіт. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
22. Рік 1925-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 16 квіт. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
23. Рік 1926-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 24 квіт. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
24. Рік 1927-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 29 квіт. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
25. Рік 1928-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 30 квіт. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
26. Рік 1930-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 7 трав. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
27. Рік 1931-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 13 трав. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
28. Рік 1932-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 18 трав. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
29. Рік 1933-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 21 трав. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
30. Рік 1935-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 28 трав. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.

31. Рік 1936-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 3 черв. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
32. Рік 1937-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 10 черв. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
33. Рік 1938-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 12 черв. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
34. Рік 1939-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 18 черв. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
35. Рік 1940-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 22 черв. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
36. Рік 1941-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 26 черв. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
37. Рік 1942-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 2 лип. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
38. Рік 1943-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 6 лип. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
39. Рік 1944-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 12 лип. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
40. Рік 1945-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 16 лип. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
41. 1946—1947 роки // Соц. Харківщина. — 1977. — 20 лип. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
42. Рік 1948-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 24 лип. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
43. Роки 1949—1950-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 2 серп. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
44. Рік 1951-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 6 серп. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
45. Рік 1952-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 10 серп. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
46. Рік 1953-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 16 серп. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
47. Роки 1954—1955-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 20 серп. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
48. Роки 1956—1957-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 24 серп. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
49. Рік 1958-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 27 серп. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
50. Роки 1959—1960-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 30 серп. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
51. Роки 1961—1962-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 3 верес. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
52. Роки 1963—1964-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 7 верес. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.

53. Рік 1965-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 13 верес. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
54. Рік 1966-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 16 верес. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
55. Рік 1967-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 23 верес. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
56. Рік 1968-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 27 верес. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
57. Рік 1969-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 1 жовт. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
58. Рік 1970-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 6 жовт. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
59. Рік 1971-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 16 жовт. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
60. Рік 1972-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 25 жовт. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
61. Рік 1973-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 26 жовт. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
62. Рік 1974-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 28 жовт. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
63. Рік 1975-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 30 жовт. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
64. Рік 1976-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 1 листоп. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
65. Рік 1977-й // Соц. Харківщина. — 1977. — 31 груд. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
66. Творча ініціатива мас // Веч. Харків. — 1977. — 27 серп.

1978

67. Рівна серед рівних : [до 325-річчя возз'єднання України з Росією] // Харк. ун-т. — 1978. — 19 груд.

1979

68. Боротьба на тимчасово окупованій території // Веч. Харків. — 1979. — 10 жовт. — До 35-річчя визволення України від німецько-фашистських загарбників.
69. Брестський мир в радянській археографічній і мемуарній літературі // Вісн. Харк. ун-ту. — 1979. — № 182 : Історія. — Вип. 11. — С. 106—114.
70. В єдиній сім'ї братніх народів: (До 325-річчя возз'єднання України з Росією) // Вісн. Харк. ун-ту. — 1979. — № 182 : Історія. — Вип. 11. — С. 3—10.
71. Харків'яни на цілині // Соц. Харківщина. — 1979. — 20 квіт.

1980

72. Рабочая программа по спецкурсу «Этнография Украины» для студентов III курса исторического факультета / сост. М. З. Бердуга. — Харьков : Харьк. ун-т, 1980. — 5 с.
73. Рік 1979-й // Соц. Харківщина. — 1980. — 27 груд. — Рядки нашої біографії: Фотовікна в незабутнє.
74. У боротьбі за владу Рад // Веч. Харків. — 1980. — 11 берез.

1982

75. Ради народних депутатів — втілення соціалістичного народовладдя // Веч. Харків. — 1982. — 20 трав.
76. Ради народних депутатів — провідники політики партії // Веч. Харків. — 1982. — 30 квіт.
77. Ради — органи справжнього народовладдя // Харк. ун-т. — 1982. — 15 черв.
78. Спрямована в завтра : [До 60-річчя СРСР] // Харк. ун-т. — 1982. — 14 груд.
79. У дружній сім'ї народів // Веч. Харків. — 1982. — 3 груд.

1984

80. Жизнь, отданная делу революции : [К 90-летию Н. А. Руднева] // Красное знамя. — 1984. — 7 листоп.
81. Методичні вказівки з курсу «Етнографія України» для студентів 3 курсу денного та вечірнього відділень історичного факультету. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 1984. — 18 с.
82. Народовладдя в дії // Веч. Харків. — 1984. — 29 листоп.
83. Советы Украины в период развитого социализма в советской историографии (60—80-е годы) // Вестн. Харьк. ун-та. — 1984. — № 266 : Социалистическое и коммунистическое строительство в СССР и странах социалистического содружества. — С. 49—56.
84. Соціалістичне народовладдя в дії // Харк. ун-т. — 1984. — 28 лют.
85. У братній сім'ї народів : [про Україну] // Харк. ун-т. — 1984. — 8 жовт.

1985

86. Радянське суспільство — суспільство реальної демократії // Веч. Харків. — 1985. — 5 січ.

1986

87. Випробування на зрілість // Веч. Харків. — 1986. — 11 груд.

88. Жива творчість мас — вирішальна сила прискорення // Веч. Харків. — 1986. — 12 груд.
89. Методичні вказівки до семінарських занять по історії Української РСР для студентів 2 курсу вечірнього відділення / уклад. М. З. Бердута. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 1986. — 8 с.

1987

90. Великий Октябрь и развитие Советов Украины (1917—1937 гг.) // Вестн. Харьк. ун-та. — 1987. — № 302 : Великий Октябрь и его международное значение. — С. 34—41.
91. Демократизм Країни Рад у дії // Харк. ун-т. — 1987. — 20 черв.
92. Методические задания по самостоятельной работе студентов группы «История КПСС» III курса по курсу истории УССР. — Харьков : Изд-во Харьк. ун-та, 1987. — 8 с.
93. Революція перемогла! : [До 70-річчя Жовтневої революції] // Веч. Харків. — 1987. — 18 квіт.
94. Самоврядування для всіх // Веч. Харків. — 1987. — 20 черв.
95. Торжество лєнінської національної політики : До 70-річчя утворення УРСР // Харк. ун-т. — 1987. — 22 груд.
96. Харьковщина в XII пятилетке. — Харьков : Общ-во «Знание», 1987. — 12 с.

1988

97. Другорядного немає : [Про роботу комісії зі здійснення контролю за діяльністю адміністрації в галузі учбового процесу] // Харк. ун-т. — 1988. — 25 жовт.
98. Методичні вказівки з курсу історії Української РСР для студентів I курсу заочного відділення / упоряд. М. З. Бердута. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 1988. — 15 с.
99. На лєнінських принципах : [До 70-річчя утворення Ком. партії України] // Соц. Харківщина. — 1988. — 19 черв.
100. Невід'ємна частина КППС : Ком. партії України — 70 років // Харк. ун-т. — 1988. — 14 черв.
101. Практикум по истории УССР (период феодализма) для студентов I и II курсов исторического факультета. — Харьков : Изд-во Харьк. ун-та, 1988. — 48 с.

1989

102. Деятельность местных Советов Харьковщины по развитию народного образования на селе (1965—1975) / М. З. Бердута, Ю. Н. Воропаев ; ХГУ

ім. А. М. Горького. — Харьков, 1989. — 13 с. — Деп. в ИНИОН АН СССР 6.03.1989, № 37052.

- 103.** Історичне краєзнавство в середній школі і вузах на етапі перебудови // IV респ. наук. конф. з історичного краєзнавства : тези доп. і повідомл. — Київ, 1989. — С. 433—435.
- 104.** Методичні рекомендації до практикуму з історії Української РСР для самостійної роботи студентів I—II курсів історичного ф-ту / упоряд. М. З. Бердуга. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 1989. — 64 с.

1990

- 105.** Культурна спадщина українського народу в учбовому процесі : [з досвіду роботи іст. ф-ту ХДУ] // Українська культура: історія і сучасність : матеріали наук.-теорет. конф. проф.-викл. складу і студ. — Харків, 1990. — С. 26—27.
- 106.** Музейні краєзнавчі матеріали в курсах «Історія України» і «Етнографія і фольклор України» на історичному факультеті Харківського державного університету // Проблемы музееведения и краеведения : (К 100-летию основания Херсон. музея древностей) : тез. докл. юбил. конф. (окт. 1990 г.). — Херсон, 1990. — Ч. 4. — С. 35—37.
- 107.** Робоча програма з курсу «Етнографія і фольклор України» для студентів історичного факультету / уклад. М. З. Бердуга. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 1990. — 9 с.

1991

- 108.** Исследование отечественной истории в Харьковском университете за годы Советской власти / М. З. Бердуга, В. И. Булах // Вестн. Харьк. ун-та. — 1991. — № 357 : Историческая наука в Харьковском университете (к 185-летию ХГУ). — Вып. 24. — С. 37—50.

1992

- 109.** Ленинское учение о советах и его развитие на этапе перестройки / М. З. Бердуга, П. Н. Тригуб // Вестн. Харьк. ун-та. — 1992. — № 362 : История. — Вып. 25. — С. 3—9.

1993

- 110.** Українознавство : програма курсу для студентів I і II курсів денного відділення / упоряд. М. З. Бердуга, І. Л. Михайлин. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 1993. — 8 с.
- 111.** Урок в Харьковском историческом музее на тему «Харьковщина в годы Великой Отечественной войны» // Война и город : учеб.-метод. материалы для студ. и преподавателей. — Харьков, 1993. — С. 23—25.

1994

112. До питання про кольорову гаму українського народного одягу / М. З. Бердуга, Л. О. Крутова // Вісн. Харк. ун-ту. — 1994. — № 385 : Історія. — Вип. 28. — С. 76—83.
113. Етнографія і фольклор України : метод. вказ. для студ. ХДУ / упоряд. М. З. Бердуга. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 1994. — 28 с.
114. Свята, обряди та звичаї селян-слобожан Харківської губернії (XIX — поч. XX ст.) // Адміністративно-територіальний устрій України крізь призму інтересів регіонів та держави. Духовна культура, етнос, традиції населення історико-географічних регіонів України та засоби їхнього виявлення в сучасних умовах : тези доп. міжрегіон. наук.-практ. конф. «Регіони в незалежній Україні: пошук стратегії оптимального розвитку» (м. Харків, берез. 1994 р.). — Харків, 1994. — С. 80—81.

1995

115. Адміністративно-політичний та територіальний устрій Слобожанщини після визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького // Визвольна боротьба українського народу під керівництвом Богдана Хмельницького за українську державність : матеріали наук. конф. (м. Харків, 25—27 жовт. 1995 р.). — Харків, 1995. — С. 59.
116. Історія України : курс лекцій / [М. З. Бердуга, І. П. Бурмака, А. О. Гайков та ін.]. — 2-ге вид., допов. — Харків : Вид-во ХВУ, 1995. — 278 с.
117. Харків'яни у Великій Вітчизняній війні в лекціях з історії рідного краю // Україна в роки Великої Вітчизняної війни : тези доп. обл. наук. конф. (м. Харків, квіт. 1995 р.). — Харків, 1995. — С. 96—97.

1996

118. Особливості соціально-економічного розвитку Харківщини на рубежі XIX—XX та XX—XXI ст. / М. З. Бердуга, О. М. Солошенко // Социально-экономические проблемы переходных процессов в народном хозяйстве : тез. докл. междунар. науч.-практ. конф. (м. Харків, 28—29 нояб. 1996 г.). — Харьков, 1996. — С. 7—8.
119. Формування території, економічний та культурний розвиток Слобідської України // Сб. науч. тр. Харк. ин-та социал. прогресса. — 1996. — Вып. 1. — С. 37—40.
120. Богдан Хмельницький — державний і політичний діяч України // Науково-практична конф., присвяч. 400-річчю з дня народження Богдана Хмельницького : тези доп., прочит. на пленар. засіданнях 7 груд. 1995 р. — Харків, 1996. — С. 10—11.

1997

121. Духовна культура Слобожанщини (XVIII — поч. XX ст.) // Історичні віхи Слобідської України XVII — поч. XX ст. : наук. зб. пр. учасників наук. конф. «Визвольна боротьба українського народу під керівництвом Богдана Хмельницького за українську державність». — Харків, 1997. — С. 43—52.
122. Историко-географические аспекты заселения и развития края / М. З. Бердуга, А. П. Голиков, Л. Г. Панасенко // Харьковская область: природа, население, хозяйство / [А. П. Голиков, А. В. Гриценко, А. Л. Сидоренко и др.]. — 2-е изд., перераб. и доп. — Харьков, 1997. — С. 4—9.
123. Методичні вказівки для написання курсової роботи з історії України / уклад. М. З. Бердуга. — Харків : ХІСП, 1997. — 14 с.
124. Розвиток ремесел та промисловості на Слобожанщині в другій половині XIX ст. // Сб. науч. тр. Харк. ин-та социал. прогресса. — 1997. — Вып. 2. — С. 12—19.
125. Українська етнологія : метод. вказ. для студ. держ. ун-ту / упоряд. М. З. Бердуга, С. Є. Євсєєв. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 1997. — 41 с.

1998

126. Адміністративно-територіальний і політичний устрій та населення Слобідської України (XVII—XX ст.) / М. З. Бердуга, М. М. Олійник, О. М. Солошенко // Історія Слобідської України : навч. посіб. з народознавства та краєзнавства / за ред. В. І. Торкатюка, О. Л. Сидоренка. — Х., 1998. — С. 72—103.
127. Розвиток освіти, науки, духовного життя в Слобідській Україні (XVIII—XX ст.) / М. З. Бердуга, В. Ф. Константинов, Л. Ю. Посохова // Історія Слобідської України : навч. посіб. з народознавства та краєзнавства / за ред. В. І. Торкатюка, О. Л. Сидоренка. — Х., 1998. — С. 277—331.
128. Український народний одяг Лівобережної та Слобідської України (XIX — поч. XX ст.) // Сб. науч. тр. Харьк. ин-та социал. прогресса. — 1998. — Вып. 3. — С. 30—34.

1999

129. Виховна роль народних традицій у творах Д. І. Багалія // Багаліївські читання в НУА : [II] : програма та матеріали / ХГІ «НУА». — Харків, 1999. — С. 31—32.
130. История : учеб. пособие для абитуриентов и школьников : в 2 ч. Ч. 1 : История Украины / В. Г. Пикалов, С. И. Посохов ... М. З. Бердуга. — Х. : Изд-во Харьк. ун-та, 1999. — 172 с.

131. История : учеб. пособие для абитуриентов и школьников : в 2 ч. Ч. 2. Всеобщая история XX века / В. Г. Пикалов, С. И. Посохов ... М. З. Бердута. — Х. : Изд-во Харьк. ун-та, 1999. — 211 с.
132. Міграційні процеси в Лівобережній Україні в другій половині XIX ст. // Сб. науч. тр. Харьк. ин-та социал. прогресса. — 1999. — Вып. 4. — С. 30—34.
133. Проблеми народонаселення Лівобережної України другої половини XIX ст. у джерелах / М. З. Бердута, О. М. Солошенко // Вісн. Харк. ун-ту. — 1999. — № 442 : Історія України. — Вип. 3. — С. 14—17.
134. Свята, обряди та звичаї слобожан (XIX — поч. XX ст.) // П'яті Сумцовські читання : матеріали наук. конф. «Музей: історія і проблеми сьогодення» (м. Харків, 14 трав. 1999 р.). — Харків, 1999. — С. 8—9.

2000

135. Демографічні зміни населення Харківщини на рубежі XIX—XX та XX—XXI ст. / М. З. Бердута, О. М. Солошенко // Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 4—10 листоп. 2000 р.). — Харків, 2000. — С. 98.
136. Здоровий спосіб життя та звичаї в традиціях українців (з часів Київської Русі до початку XX ст.) // Сб. науч. тр. Харьк. ин-та социал. прогресса. — 2000. — Вып. 5. — С. 26—28.
137. Національне питання Харківщини на рубежі XIX—XX та XX—XI ст. / М. З. Бердута, О. М. Солошенко // Багаліївські читання в НУА : [III] : Д. І. Багалій й культура Слобідської України : прогр. та матеріали (м. Харків, 6 листоп. 2000 р.). — Харків, 2000. — С. 37—40.
138. Роль навчально-методичної комісії в організації навчального процесу (за матеріалами історичного факультету ХНУ) // Університетська освіта України XXI ст.: проблеми, перспективи, тенденції розвитку : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 15—16 груд. 2000 р.). — Харків, 2000. — С. 194.
139. Україна на межі тисячоліть: 500 впливових особистостей : [інформ. біогр. довід. Т. 1 / М. З. Бердута, О. Ж. Близнакова, С. Є. Євсєєв та ін.]. — Харків : Схід.-Укр. акад. бізнесу ; Майдан, 2000. — 523 с.

2001

140. Демографічні зміни населення Харківщини на рубежі XIX—XX та XX—XXI ст. // Вісн. Міжнар. слов'ян. ун-ту. Сер. : Економіка. Соціологія. — 2001. — Т. 4, № 5. — С. 37—38.
141. До історії кафедри українознавства та мовознавства // Сб. науч. тр. Харьк. ин-та социал. прогресса. — 2001. — Вып. 6. — С. 26—28.
142. Зміни населення Харківщини на рубежі XIX—XX та XX—XXI ст. / М. З. Бердута, О. М. Солошенко // Освітні традиції Слобожанщини на межі століть : матеріали регіон. наук.-метод. конф. «Перші Каразінські

- читання» (м. Богодухів, 11 трав. 2001 р.). — Харків ; Богодухів, 2001. — С. 79—87.
143. Народна обрядовість та православні релігійні свята на Слобожанщині XVIII — початку XX ст. / М. З. Бердуга, О. М. Солошенко // Віра і розум. — 2001. — № 2. — С. 226—232.
144. Особливості викладання курсу з історії України в негуманітарних вузах // Харківська вища школа: методол. пошуки на рубежі століть : матеріали регіон. наук.-метод. конф. — Харків, 2001. — С. 300—306.
145. Особливості обрядів та звичаїв Слобожанщини (XVIII—XIX ст.) / М. З. Бердуга, О. М. Солошенко // Сб. науч. тр. Харьк. ин-та социал. прогресса. — 2001. — Вып. 6. — С. 92—99.
146. Промисли і ремесла Слобожанщини (XVIII — XIX ст.) / В. В. Алексейчук, М. З. Бердуга // Сб. науч. тр. Харьк. ин-та социал. прогресса. — 2001. — Вып. 6. — С. 62—66.
147. Украинская этнология // Историческое образование: программы общих курсов и метод. указ. для студентов дистанц. формы обучения. — Харьков, 2001. — С. 397—404.
148. Українці за кордоном // Сб. науч. тр. Харьк. ин-та социал. прогресса. — 2001. — Вып. 6. — С. 66—67.

2002

149. Быт русского и украинского населения севера Слобожанщины в конце XVIII — XIX ст. / М. З. Бердуга, С. В. Бережная // Вісн. Харк. ун-ту. — 2002. — № 566. — Вип. 34. — С. 171—178.
150. Возрождение хорошей традиции (о краеведческом сборнике «Изюмщина»): [О возобновлении издания сборника Изюм. краевед. музея] / М. З. Бердуга, В. В. Калиниченко, С. М. Куделко, В. Е. Некос, И. Г. Черванев, В. Г. Космачев // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. — 2002. — № 563 : Геологія. Географія. Екологія. — С. 345—346.
151. Вчитель і вихователь : [про В. І. Астахова] // Харк. ун-т. — 2002. — 19 лют.
152. Історія України : курс лекцій / М. Олійник, В. Духопельников, М. Бердуга, С. Наумов. — Харків : Консум, 2002. — 365 с.
153. Короткий словник-довідник з курсу «Етнологія України» для студентів гуманітарних факультетів / уклад. Л. А. Бортник, М. З. Бердуга. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 2002. — 67 с.
154. Події Великої Вітчизняної війни на Харківщині : на допомогу вчителю при вивченні курсу «Харківщинознавство» // Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна. — 2002. — № 1. — С. 56—58.
155. Учитель і вихователь // Страницы из жизни Учителя : (В. И. Астахов в исследованиях и воспоминаниях). — Харьков, 2002. — С. 57—58.

156. *Ред.*: Методичний вісник історичного факультету. № 1 / [редкол. : М. З. Бердута (відп. ред.) та ін.]. — Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2002. — 125 с. : іл. — (Методична серія. Історичний факультет).

2003

157. Агрикультура російського й українського населення північних районів Слобожанщини наприкінці XVIII—XIX ст. / М. З. Бердута, С. В. Бережна // Вісн. Харк. ун-ту. — 2003. — № 594 : Історія. — Вип. 35. — С. 146—153.
158. Вступне слово // Козацьке військо імені гетьмана Мазепи — правонаступник козацьких полків Слобожанщини і Гетьманщини / М. М. Мазепа. — Харків, 2003. — С. 18—19.
159. Еволюція головних уборів у російських і українських селах північних районів Слобожанщини в кінці XVIII — XIX ст. // Краєзнавство. — 2003. — № 4. — С. 111—114.
160. История : учеб. пособие для поступающих в вузы Украины. Ч. 1. История Украины / [С. И. Посохов, В. В. Калининченко ... М. З. Бердута и др.]. — Харьков : Интеллект-ЭКО, 2003. — 191 с.
161. Історія України : метод. вказівки для самост. роботи студ. денного та заоч. від-ня / уклад. М. З. Бердута. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 2003. — 32 с.
162. К вопросу о возникновении г. Харькова / М. З. Бердута, Ю. В. Буйнов // Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна. — 2003. — № 2. — С. 33—42.
163. Методичні вказівки для написання курсових, бакалаврських та магістерських робіт студентами історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна / уклад. М. З. Бердута. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 2003. — 13 с.
164. Організація самостійної роботи студентів при вивченні курсу «Історія України» у вищих навчальних закладах / М. З. Бердута, О. М. Солошенко // Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна. — 2003. — № 2. — С. 95—98.
165. Побут, взаємини та функції слобідської сім'ї (2 пол. XIX — поч. XX ст.) / М. З. Бердута, О. М. Солошенко // Проблеми історії та археології України : зб. доп. Міжнар. наук. конф. до 100-річчя XII Археол. з'їзду в м. Харкові, 25—26 жовт. 2002 р. — Харків, 2003. — С. 110—111.
166. Православна сім'я в звичаях та обрядах слобожан / М. З. Бердута, О. М. Солошенко // Віра і розум. — 2003. — № 4. — С. 337—341.
167. *Ред.*: Методичний вісник історичного факультету. № 2 / [редкол. : М. З. Бердута (відп. ред.) та ін.]. — Харків : Консум, 2003. — 143 с. — (Методична серія. Історичний факультет).

2004

168. Визначні етнологи України : довід. з етнології України для студ. гуманіт. ф-тів / М. З. Бердуга, Л. А. Бортник. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 2004. — 80 с.
169. Вот такой он человек : [воспоминания о Ю. И. Журавском] // Историчний факультет: від покоління до покоління. — Харків, 2004. — С. 88—89.
170. Историчні постаті. Гетьмани України : метод. рек. / М. З. Бердуга, В. І. Бутенко, О. М. Солошенко. — Харків : Основа, 2004. — 127 с. — (Б-ка журналу «Історія та правознавство»).
171. Кафедра історії України / М. З. Бердуга, В. В. Калініченко // Историчний факультет: від покоління до покоління. — Харків, 2004. — С. 38—41.
172. Конкурси МАН з історії України та історичного краєзнавства: проблеми та перспективи (на матеріалах Дзержинського району м. Харкова) / М. З. Бердуга, А. В. Меляков // Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна. — 2004. — № 3. — С. 72—78.
173. Короткий словник-довідник з курсу «Етнологія України» / М. З. Бердуга, Л. А. Бортник // Історія та правознавство. — 2004. — № 21 (25). — С. 21—29 ; № 23 (27). — 7-й внесок. — С. 1—8, разд. паг.
174. О возникновении г. Харькова / М. З. Бердуга, Ю. В. Буйнов // Історія та правознавство. — 2004. — № 13—14. — С. 10—14.
175. Особенности развития материальной культуры в русско-украинском пограничье в конце XVIII — XIX веках / С. В. Бережная, М. З. Бердуга // Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна. — 2004. — № 3. — С. 34—40.
176. Оцінки особи Б. Хмельницького в історіографії XIX — початку XX ст. // Переяславська Рада: новий погляд на проблему : матеріали наук.-практ. конф. до 350-річчя підписання Берез. ст. в м. Переяславі (м. Харків, 24 груд. 2003 р.) / Конгр. укр. інтелігенції, Іст. секція ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. — Харків, 2004. — Вип. 1. — С. 17—22.
177. Пізнай рідну країну : навч.-метод. посіб. з фр. мови для студ. іст. ф-ту / З. Г. Огнівенко, М. З. Бердуга. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 2004. — 60 с.
178. Прагнення до єдності // Велика Злука у контексті проблеми єдності українського народу : зб. ст. за матеріалами круглого столу, присвяч. 85-річчю об'єднання УНР і ЗУНР в єдину Соборну Укр. державу (м. Харків, 20 січ. 2004 р.). — Харків, 2004. — С. 9—11.
179. Програма курсу «Етнології України» // Історія та правознавство. — 2004. — № 21 (25). — С. 8—9.
180. Слобідська Україна у XVII—XVIII ст. / М. З. Бердуга, О. М. Солошенко // Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна. — 2004. — № 3. — С. 41—48.
181. Слобожанська православна сім'я в другій половині XIX — на початку XX ст. / М. З. Бердуга, О. М. Солошенко // Віра і розум. — 2004. — № 5. — С. 86—93.

182. Слобожанська сім'я: побут, звичаї, функції (друга пол. XIX — поч. XX ст.) / М. З. Бердута, О. М. Солошенко // Праці центру пам'яткознавства. — Київ, 2004. — Вип. 6. — С. 252—264.
183. Словник-довідник з «Української етнології» // Історія та правознавство. — 2004. — № 21 (25). — С. 21—29.
184. *Ред.*: Переяславська Рада: новий погляд на проблему : матеріали наук.-практ. конф. до 350-річчя підписання Берез. ст. в м. Переяславі, 24 груд. 2003 р., Харків. Вип. 1 / Конгр. укр. інтелігенції, Іст. секція ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна ; [редкол. : М. З. Бердута, І. С. Плахтій]. — Х. : Схід.-регіон. центр гуманіт.-освіт. ініціатив, 2004. — 111 с.
185. *Ред.*: Харьков многонациональный / В. М. Духопельников, Л. И. Лойко, С. И. Посохов, Т. В. Арзуманова ; редкол. : А. Б. Фельдман, С. М. Куделко, М. З. Бердута. — Харків : Вост.-регион. центр гуманіт.-образоват. инициатив, 2004. — 256 с. : 16 л. ил.
186. *Ред.*: Методичний вісник історичного факультету. № 3 / [редкол. : М. З. Бердута (відп. ред.) та ін.]. — Харків : Консум, 2004. — 115 с. : іл. — (Методична серія. Історичний факультет).

2005

187. До питання про виникнення м. Харкова // Лінгвіст. науки. — 2005. — № 2 (берез. — квіт.). — С. 20—27.
188. Методичні рекомендації для написання курсових, бакалаврських та магістерських робіт студентами історичного факультету Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна / уклад. М. З. Бердута, В. В. Петровський. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 2005. — 13 с.
189. Православна сім'я у звичаях та обрядах // Історія та правознавство. — 2005. — № 9. — С. 17—18.
190. Українська етнологія: Слобожанщина : рек. л-ра для самост. роботи студ. гуманіт. ф-тів / М. З. Бердута, Г. М. Шпорт. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 2005. — 23 с.
191. Харківщина у Великій Вітчизняній війні / М. З. Бердута, О. М. Солошенко // *Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна.* — 2005. — № 4. — С. 30—35.
192. *Ред.*: Методичний вісник історичного факультету. № 4 / [редкол. : М. З. Бердута (відп. ред.) та ін.]. — Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2005. — 168 с. — (Методична серія. Історичний факультет).

2006

193. Висвітлення історії національних меншин в курсах історії України та Росії // Висвітлення історії національних меншин в курсах історії України та Росії : матеріали круглого столу (м. Харків, 7 лют. 2006 р.). — Харків, 2006. — С. 5—7.

194. Голодомор 1932—1933 рр. в Україні // *Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. — 2006. — № 5. — С. 72—73.
195. Александр Андреевич Косенко : [некролог] / С. И. Посохов, М. З. Бердуга, О. Г. Павлова, С. М. Куделко // *Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. — 2006. — № 5. — С. 205.
196. Методичні рекомендації з етнографії України по збору експонатів та інформації для музеїв історичного профілю / М. З. Бердуга, Г. М. Шпорт. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 2006. — 30 с.
197. Методичні рекомендації організаторам науково-дослідницької роботи з учнями-членами МАН / М. З. Бердуга, С. О. Голиков, Н. С. Огурцова. — Харків, 2006. — 52 с.
198. Організація науково-дослідницької діяльності учнів у системі Малої академії наук України / М. З. Бердуга, С. О. Голиков, Н. С. Огурцова // *Англійська для обдарованих дітей : [зб. ст.]*. — Харків, 2006. — С. 3—32.
199. Основні місця осідання українських переселенців у Західному Сибіру (кінець XIX — початок XX ст.) / М. З. Бердуга, Г. М. Шпорт // *Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. — 2006. — № 5. — С. 98—104.
200. Особенности развития материальной культуры в русско-украинском пограничье в конце XVIII — XIX веках (на примере Курской губернии) / С. В. Бережная, М. З. Бердуга // *Россия и Украина : Вместе или врозь : материалы междунар. науч. конф. / Гос. образоват. учреждение высш. проф. образования «Моск. гос. ун-т сервиса»*. — Москва, 2006. — С. 57—64.
201. Привітання учасників Круглого столу // *Висвітлення історії національних меншин в курсах історії України та Росії : матеріали круглого столу (м. Харків, 7 лют. 2006 р.)*. — Харків, 2006. — С. 5—7.
202. Старообрядництво Харківщини (з кінця XVII сторіччя до наших днів) / М. Бердуга, П. Єремєєв // *Мій рідний край — Запоріжжя : матеріали відкритої обл. краєзнав. конф. учнів. молоді (м. Запоріжжя, 17—19 листоп. 2005 р.)*. — Запоріжжя, 2006. — С. 9—17.
203. Українські переселенці в Західному Сибіру (кінець XIX — початок XX ст.) / М. З. Бердуга, Г. М. Шпорт // *Історія та правознавство*. — 2006. — № 14 (78) (травень). — С. 16—17.
204. *Ред.*: Методичний вісник історичного факультету. № 5 / [редкол. : М. З. Бердуга (відп. ред.) та ін.]. — Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2006. — 208 с. — (Методична серія. Історичний факультет).

2007

205. З історії національної і державної символіки України // *Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. — 2007. — № 6. — С. 85—96.
206. Особливості дозвілля, обрядів і звичаїв Слобожанщини (XVIII — XIX ст.) // *Кафедрі історії України Харківського національного*

університету імені В. Н. Каразіна — 50 років. — Харків, 2007. — С. 47—49.

207. Университет: жизнь и судьба: [О. Б. К. Мигале, В. И. Кадееве, Б. П. Зайцеве] / М. З. Бердуга, С. М. Куделко, О. А. Ручинская // *Universitates = Университеты*. — 2007. — № 2. — С. 48—53.
208. *Ред.*: Методичний вісник історичного факультету. № 6 / [редкол. : М. З. Бердуга (відп. ред.) та ін.]. — Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. — 188 с. — (Методична серія. Історичний факультет).

2008

209. Вот такой он человек // Юрій Йосипович Журавський. Спогади, документи, матеріали / [уклад. Б. П. Зайцев, С. М. Куделко, С. І. Посохов, В. Д. Прокопова]. — Харків, 2008. — С. 12—13.
210. Методичні рекомендації для написання курсових, бакалаврських та магістерських робіт студентами історичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна / уклад. М. З. Бердуга, Ю. Г. Шевченко. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 2008. — 15 с.
211. Методичні рекомендації зі спецкурсу «Національна і державна символіка України» для студентів історичного факультету. — Харків : Вид-во Харк. ун-ту, 2008. — 27 с.
212. *Ред.*: Методичний вісник історичного факультету. № 7 / [редкол. : М. З. Бердуга (відп. ред.) та ін.]. — Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. — 180 с. — (Методична серія. Історичний факультет).

2009

213. Експрес-курс: Історія України: зовнішнє незалежнє оцінювання : [навч. посіб.] / М. З. Бердуга, Д. В. Журавльов, С. Є. Корніщева. — Київ : Майстер-клас, 2009. — 315 с.
214. Історія державного прапора України // *Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна*. — 2009. — № 7. — С. 63—68.
215. Українська етнологія : робоча програма для студ. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна. — Харків, 2009. — 21 с.
216. «Чорнило робили з бузини» : [розповідь про своє воєнне дитинство / записала М. Шалімова] // *Харк. ун-т*. — 2009. — 13 жовт.

2010

217. Методичні рекомендації для написання бакалаврських та магістерських робіт для студентів історичного факультету / уклад. М. З. Бердуга, О. І. Тумаков. — Харків : Вид-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. — 19 с.
218. Я знав її такою // Корж Наталья Григорьевна : сб. ст. / под общ. ред. А. М. Михилева и проф. А. П. Коржа. — Харьков, 2010. — С. 7—8.

219. *Ред.*: Методичний вісник історичного факультету. № 8 / [редкол. : М. З. Бердута (відп. ред.) та ін.]. — Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. — 148 с. — (Методична серія. Історичний факультет).

2011

220. Кількісний вибір національного складу населення Харківщини в 1970—2001 рр. за даними загальних переписів населення (навчально-методичні матеріали з курсу «Харківщинознавство») / М. З. Бердута, В. О. Півень // *Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна.* — 2011. — № 9. — С. 101—110.
221. *Ред.*: Методичний вісник історичного факультету. № 9 / [редкол. : М. З. Бердута (відп. ред.) та ін.]. — Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. — 240 с. — (Методична серія. Історичний факультет).

2012

222. *Жизнь, прожитая не зря* // Борис Кирилович Мигаль : спогади, документи, матеріали / [уклад. В. М. Власенко, О. М. Головка, С. Є. Євсєєв, М. С. Лисенко ; відп. ред. проф. С. І. Посохов. — Харків, 2012. — С. 15—17.
223. Натиск інтелекта, благородства и доброты : К 90-летию со дня рождения Анатолия Ильича Митряева (1922—1998) / С. И. Лиман, М. З. Бердута, А. Б. Головка, С. Б. Сорочан // *Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна.* — 2012. — № 1005 : Сер. : Історія. — Вип. 45. — С. 220—238.
224. Методичний вісник історичного факультету. Перші підсумки (2002—2012 рр.) // *Метод. вісн. іст. ф-ту / ХНУ ім. В. Н. Каразіна.* — 2012 — № 10. — С. 5—6.
225. Символіка Харківщини : метод. рек. та довід. матеріал зі спецкурсу «Національна і державна символіка України» для студ. іст. ф-ту ХНУ ім. В. Н. Каразіна / [авт.-упоряд. М. З. Бердута, С. Ю. Іванов, В. С. Майстренко та ін.]. — Харків : Вид-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. — 44 с.
226. *Университет: жизнь и судьба* // Борис Петрович Зайцев: воспоминания и библиография / сост. проф. С. И. Посохов, С. М. Куделко, М. В. Гречишкина ; отв. ред. проф. С. И. Посохов. — Харьков, 2012. — С. 134—139.
227. Щодо питання про заснування Запорозької Січі: історіографічний аналіз досліджень істориків (перша пол. XIX ст.) // *Історико-культурна спадщина українського козацтва у виховній діяльності сучасних вишів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 21—22 квіт. 2011 р.).* — Харків, 2012. — С. 37—39.

228. *Ред.*: Каразінські читання (історичні науки) : тези доп. 65-ї міжнар. наук. конф. (м. Харків, 20 квіт. 2012 р.) / редкол. : Д. В. Миколенко (голов. ред.), М. З. Бердута, Ю. П. Волосник. — Харків : Вид-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. — 447 с.
229. *Ред.*: Методичний вісник історичного факультету. № 10 / [редкол. : С. Д. Литовченко (відп. ред.), М. З. Бердута та ін.]. — Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. — 148 с. — (Методична серія. Історичний факультет).

2013

230. Влияние миграции на изменение численности населения Харькова (1943—1990 гг.) / М. З. Бердута, С. Ю. Иванов // Миграционные процессы на юге России: проблемы адаптации и интерграции : сб. материалов конф., г. Ставрополь, 18 дек. 2012 г. — Ставрополь, 2013. — С. 157—162.
231. Харківський університет у 1941—1950-ті рр. / М. З. Бердута, С. Ю. Иванов // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. — 2013. — № 1087 : Сер. : Історія. — Вип. 47. — С. 275—286.

2014

232. Назавжди в пам'яті // Історик по призванню: Исай Львович Шерман : (очерки и воспоминания) / [сост. С. М. Куделко]. — Харьков, 2014. — С. 73—74.
233. Харківщина : енцикл. слов. / [авт. кол. : О. Азізян, Н. Аксьонова ... М. Бердута та ін. ; ред. кол. : С. Посохов (голов. ред.) та ін.]. — Харків : Золоті сторінки, 2014. — 440 с.

2015

234. Харківський університет і розвиток української культури в роки Великої Вітчизняної війни та перші повоєнні роки // Харківський університет і українська культура : До 210-річчя від часу заснування ХНУ імені В. Н. Каразіна : монографія / за ред. Ю. М. Безхутрого. — Харків, 2015. — Розд. 5. — С. 51—59.

ЛІТЕРАТУРА ПРО М. З. БЕРДУТУ

235. Бердута Михаил Захарович // Преподаватели исторического факультета Харьковского госуниверситета (1933—1991 гг.): материалы к биобиблиогр. слов. / [сост. Б. П. Зайцев, С. М. Куделко, С. И. Посохов]. — Харьков, 1992. — С. 7.

- 236.** Лекції з української етнографії у доц. М. З. Бердута завжди цікаві для чотверокурсників-істориків : [фото] // Харк. ун-т. — 2000. — 21 берез.
- 237.** Бердута Михайло Захарович // Біобібліографічний словник учених Харківського університету. — Харків, 2001. — Т. 2 : Історики / [уклад. Б. П. Зайцев, С. І. Посохов, В. Д. Прокопова та ін.]. — Ч. 2 (1933—2000 рр.). — С. 132—134.
- 238.** Куделко С. Бердута Михайло Захарович / С. Куделко, В. Савчук // Краєзнавці України (сучасні дослідники рідного краю) : довідник. — Київ ; Кам'янець-Подільський, 2003. — Т. 1. — С. 18.
- 239.** Бердута Михайло Захарович // Історичний факультет: від покоління до покоління / [уклад. В. М. Духопельников, С. М. Куделко ; за ред. С. І. Посохова]. — Харків, 2004. — С. 167—168.
- 240.** Харківське територіальне відділення Малої академії наук (історико-географічний напрям) : [буклет, присвяч. 200-річчю Харк. вищої школи, 10-річчю МАН]. — Харків, 2004. — 6 с.
- С. 5: про М. З. Бердута.*
- 241.** Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна за 200 років / [В. С. Бакіров, В. М. Духопельников, Б. П. Зайцев та ін.]. — Харків : Фоліо, 2004. — 750 с.
- Про М. З. Бердута див. «Іменний покажчик».*
- 242.** Верчик К. Не лише довголіття... : М. З. Бердута 70 років / К. Верчик // Харк. ун-т. — 2005. — 13 верес.
- 243.** Тригуб П. М. Стежками власної долі / П. М. Тригуб. — Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. — 136 с.
- С. 44: про М. З. Бердута.*
- 244.** Бердута Михайло Захарович // Кафедрі історії України Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна — 50 років / [наук. ред. проф. В. В. Калініченко]. — Харків, 2007. — С. 29—30 з фото.
- 245.** Михайло Захарович Бердута : (до 40-річчя наукової діяльності) : біобібліогр. покажч. / [уклад. В. В. Федоренко ; вступ. ст. С. І. Посохов]. — Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2008. — 20 с.
- 246.** Бердута Михайло Захарович // Історики Харківського університету (1905—2013 рр.) / [уклад. О. М. Богдашина, В. І. Бутенко, С. Р. Марченко та ін. ; відп. ред. С. І. Посохов]. — [2-е вид., випр. та доп.]. — Харків, 2013. — С. 31—32.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Азізян О. 233	Безхутрий Ю. М. 234
Аксьонова Н. 233	Бережная (Бережна) С. В. 149, 157, 175, 200
Алексеичук В. В. 146	Близнюкова О. Ж. 139
Арзуманова Т. В. 185	Богдашина О. М. 246
Астахов В. І. (151, 155)	Бортник Л. А. 153, 168, 173
Багалій Д. І. (129)	Буйнов Ю. В. 162, 174
Бакіров В. С. 241	

- Булах В. И. 108
Бурмака І. П. 116
Бутенко В. І. 170, 246
Верчик К. 242
Власенко В. М. 222
Волосник Ю. П. 228
Воропаев Ю. Н. 102
Гайков А. О. 116
Голиков А. П. 122
Голиков С. О. 197, 198
Головко А. Б. 223
Головко А. Н. (О. М.) 222
Гречишкина М. В. 226
Гриценко А. В. 122
Духопельников В. М. 152, 185, 239, 241
Євсєєв С. Є. 125, 139, 222
Єремєєв П. 202
Журавльов Д. В. 213
Журавский Ю. И. (Журавський Ю. Й.) (169, 209)
Зайцев Б. П. (207), 209, (226), 235, 237, 241
Іванов С. Ю. 225, 230, 231
Кадеєв В. І. (207)
Калиниченко (Калініченко) В. В. 150, 160, 171, 244
Константинов В. Ф. 127
Корж А. П. 218
Корж Н. Г. (218)
Корніщева С. Є. 213
Косенко А. А. (195)
Космачев В. Г. 150
Костриця Н. Ю. (8)
Крутова Л. О. 112
Куделко С. М. 150, 185, 195, 207, 209, 226, 232, 235, 238, 239
Ленін В. І. (11, 109)
Лиман С. І. 223
Лисенко М. С. 222
Литовченко С. Д. 229
Лойко Л. І. 185
Мазєпа М. М. 158
Майстрєнко В. С. 225
Марченко С. Р. 246
Меляков А. В. 172
Мигаль Б. К. (207, 222)
Миколенко Д. В. 228
Митряев А. И. (223)
Михайлин І. Л. 110
Михилев А. М. 218
Наумов С. О. 152
Некос В. Е. 150
Огнівенко З. Г. 177
Огурцова Н. С. 197
Олійник М. М. 126, 152
Павлова О. Г. 195
Панасенко Л. Г. 122
Петровський В. В. 188
Пикалов В. Г. 10, 130, 131
Півень В. О. 220
Плахтій І. С. 184
Посохов С. И. 130, 131, 160, 185, 195, 209, 222, 226, 233, 235, 237, 239, 245, 246
Посохова Л. Ю. 127
Прокопова В. Д. 209, 237
Романцов В. О. (8)
Руднев Н. А. (80)
Ручинская О. А. 207
Савчук В. 238
Сидоренко А. Л. (О. Л.) 122, 126, 127
Солошенко О. М. 118, 126, 133, 135, 137, 142, 143, 145, 164—166, 170, 180—182, 191
Сорочан С. Б. 223
Торкатюк В. І. 126, 127
Тригуб П. М. (П. Н.) 109, 243
Тумаков О. І. 217
Федоренко В. В. 245
Фельдман А. Б. 185
Хмельницький Б. М. (115, 120, 176)
Черванев І. Г. 150
Шалімова М. 216
Шевченко Ю. Г. 210
Шерман І. Л. (232)
Шпорт Г. М. 190, 196, 199, 203

ЗМІСТ

ПОСОХОВ С. І. ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ТА НАУКОВИЙ ДОРОБОК.....	
ДОЦЕНТА М. З. БЕРДУТИ.....	5
ОСНОВНІ ВІХИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ	
М. З. БЕРДУТИ.....	8
ПРАЦІ М. З. БЕРДУТИ.....	9
ЛІТЕРАТУРА ПРО М. З. БЕРДУТУ.....	26
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	27

Науково-довідкове видання

Федоренко Віталіна Вікторівна
Глибицька Світлана Борисівна

Михайло Захарович Бердуга

(до 80-річчя від дня народження та 50-річчя наукової діяльності)

Біобібліографічний покажчик

Науковий редактор
Проф. В. В. Калініченко

Бібліографічний редактор
Ю. Ю. Полякова

Коректор Л. Є. Степаненко
Комп'ютерне верстання ???
Макет обкладинки І. М. Дончик

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. Тираж Зам. №

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна
Тел. 705-24-32